

Stair

An stair (bain)	Sampla	Míniú ar an riail ghramadaí
An tuiseal ainmneach / cuspóireach	Is maith liom an stair .	Ní féidir urú ná séimhiú a chur ar fhocal a thosaíonn le st . Is ainmfhocal baininsneach í stair .
An tuiseal tabharthach 	Bainim sult as an stair . Bainim sult as an stair .	Réamhfhocal + an + urú ar chonsan (leis an, faoin, ón, ag an, roimh an + urú ar chonsan) Réamhfhocal + an + gan aon rud roimh ghuta . Réamhfhocal + an + séimhiú ar chonsan (leis an, faoin, ón, ag an, roimh an + séimhiú ar chonsan) Réamhfhocal + an + gan aon rud roimh ghuta .
An tuiseal ginideach	Leabhar staire .	Focal baininsneach sa dara díochlaonadh is ea stair . Agus mar a tharlaíonn le gach ainmfhocal baininsneach sa díochlaonadh seo sa ghinideach uatha, críochnaíonn sé le e .

EOCHAIRFHOCAIL DON STAIR

A	
A.D.	Anno Domini (bliain ár dTiarna). Na blianta tar éis bhreith Chríost.
An athbheochan	Tréimhse sa stair inar tugadh beatha nua don ealaín, don léann agus do stíl na Sean-Róimhe. Tugaimid an Renaissance mar ainm uirthi freisin.
B	
Beathaisnéis 	Cuntas scríofa ar shaol duine ag duine eile.
Bolscaireacht 	Tuairim, nó scéal, ar leith curtha chun cinn ar mhaithe le tacaíocht a fháil. Go minic, ní bhíonn an scéal fíor.
C	
Cartlann 	Áit ina bhfuil seanábhar scríofa/clóite ar fáil: m.s. agallaimh, dialanna, daonáirimh, doiciméid, grianghraif, léarscáileanna, póstaer agus mar sin de.

LEABHRÁN TÉARMAÍ

C (ar lean)	
Circa (c.)	Focal Laidine, a chiallaíonn 'timpeall', in úsáid nuair nach bhfuil dáta cinnte ag staraí.
Claonta	Aidiacht a chiallaíonn nach bhfuil ach taobh, nó dearcadh, amháin de scéal tugtha, m.sh. 'Is scéal claonta é sin.'
Criticiúil	Cumas a bheith ag duine breithiúnas a dhéanamh; m.sh. an fhírinne a aimsiú i mbolscaireacht nó an dífríocht idir tuairim agus fíric a aithint.
Cróineolaíoch	Aidiacht a chiallaíonn go bhfuil imeachtaí curtha in ord ama, m.sh. amlíne.
D	
Daonáireamh	Suirbhé déanta ag rialtas tíre ar dhaonra, ina mbailítear eolas faoi shlíthe beatha, líon na ndaoine agus eile.
	
Dátú	Iarracht a dhéanamh aois ruda a oibriú amach nó an dáta lena mbaineann sé a aimsiú.
Déantán	Rud déanta ag duine.
Dialann	Cuimhní cinn scríofa ag duine ag an am ar imeachtaí a shaoil.
	
Dírbeathaisnéis	Cuntas scríofa ar shaol duine ag an duine féin.
	
E	
F	
An fhianaise	Eolas ar an ábhar (mar chruthúnas).
An fhoinse	Mír nó áit – leabhar, grianghraf nó a leithéidí – a thugann eolas.
An fhíric	Rud atá fíor.
G/H	
I/J/K	
Iarsma	Rud a thagann ón am atá thart (bíodh sé déanta ag duine nó nach mbíodh).
An iarsmalann/ An músaem	Áit ina bhfuil 'iarsmaí' le feiceáil nó ina bhfuil siad á gcoinneáil.
	
Iontaofa	Doiciméad iontaofa – cáipéis is féidir brath uirthi.

LEABHRÁN TÉARMAÍ

L	
Lámhscríbhinn 	Doiciméad atá scríofa de lámh.
Lonnaíocht	Áit nó tír ina bhfuil dream daoine ag cur fúthu, m.sh. áiteanna inar lonnaigh na Normannaigh in Éirinn.
M	
Meánaois (An Mheánaois/Na Meánaoiseanna)	Tréimhse staire ón am ar thit impireacht na Sean-Róimhe go dtí an Renaissance/ Athbheochan c. 476 – 1492 A.D.
Mórphictiúr	Tuiscint a bheith agat ar an scéal ina iomlán, seachas mír, nó cuid, den scéal a thuiscint léi féin.
N	
O	
Oibiachtúil	Aidiacht a chiallaíonn intinn oscailte ar bheith agat faoi scéal, é scrúdaithe agat ó gach taobh, gan smaointe pearsanta a bheith á gcur san áireamh.
P/Q	
Príomha (foinse phríomha)	Eolas a thagann ón am a bhfuil staidéar á dhéanamh air.
R	
R.C.	Na blianta roimh bhreith Chríost.
Réamhstair 	Tréimhse staire sula raibh scríobh ag daoine.
S	
Seandálaíocht 	Eolas a bhailiú ó rudaí fágtha i ndiaidh daoine sa talamh, agus staidéar a dhéanamh ar an mbealach ar mhair daoine san am atá thart bunaithe ar an eolas sin.
Stair	An scéal faoin am atá thart.
Staráí	An duine a insíonn an scéal faoin am atá thart.
T	
Taiscéalaíocht 	Taisteal chuig áiteanna nua chun foghlaim faoin domhan móorthimpeall.
Tánaisteach (foinse thánaisteach)	Eolas nach dtagann ón am a bhfuil staidéar á dhéanamh air, eolas ar athrá, mar shampla, cuntas a scríobhann duine sa lá atá inniu ann ar eachtraí a tharla céad bliain ó shin.
An tuairim 	Barúil nó smaointeamh; ní hionann tuairim agus an fhírinne.
U/V/W/X/Y/Z	

